

*Dne 15. 2. 1961 sem s Turske kule v Splitu opazoval popolni Sončev mrk.
Ne morem verjeti, da je od dogodka preteklo že več kot pol stoletja.*

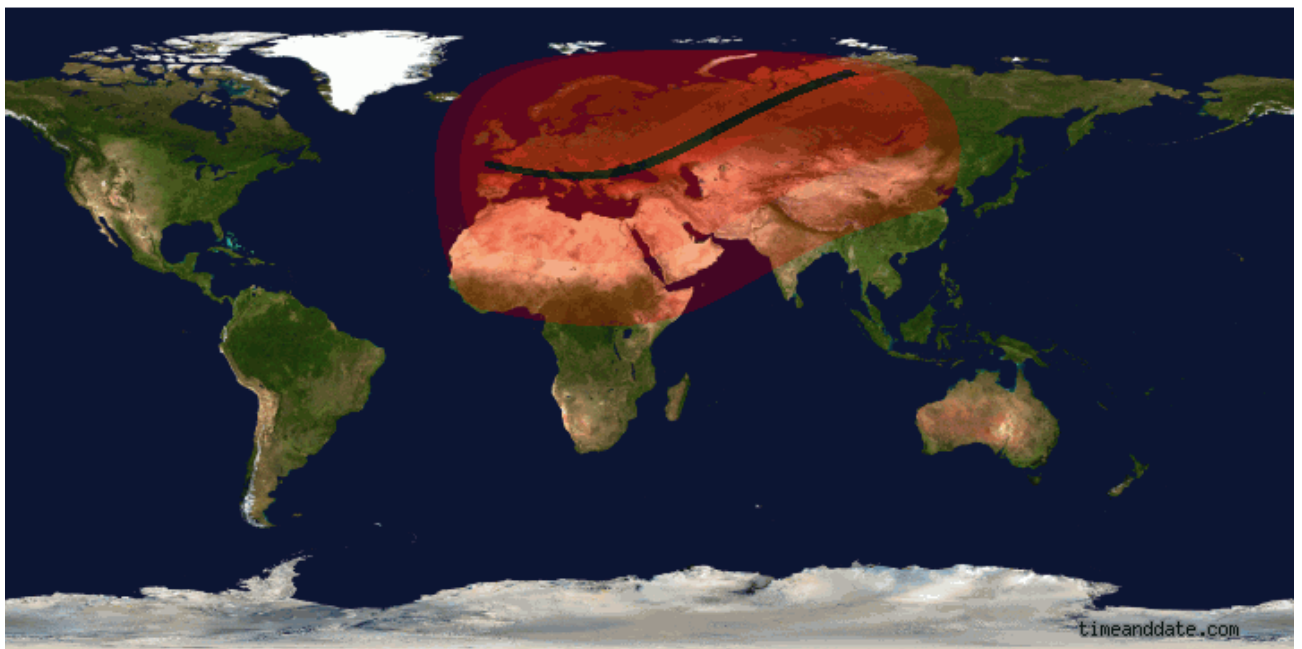
Moj edini popolni Sončev mrk, drugega ne bo.

Na opazovanje tega mrka smo se v Astronomski sekciji Prirodoslovnega društva Slovenije temeljito pripravljali. Oblikovali smo opazovalne skupine. Določili smo, kdo bo v kakšni skupini, s čim in kako bo mrk opazoval itn.

Eno opazovalno skupino sva sestavljala Višeslav Marun, študent astronomije, in jaz kot absolvent. Prvotno sva bila določena za opazovanje delnega Sončevega mrka na Šmarni gori pri Ljubljani. Vendar sva se zadnji hip premislila in odpotovala v Split.

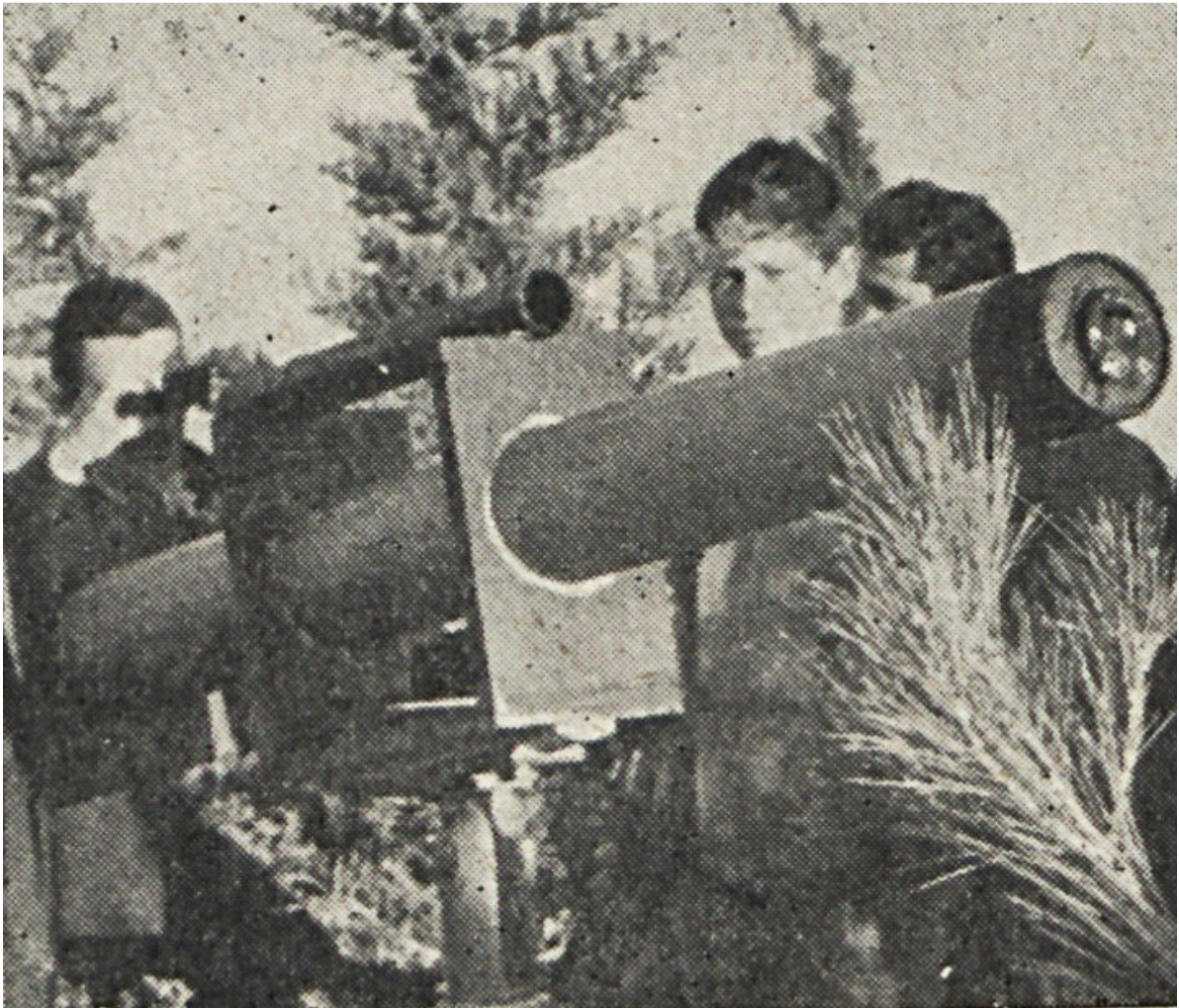
Zakaj?

Vedela sva, da se bo na Šmarni gori ob lepem vremenu trlo ljudi, kar bi naju oviralo pri delu; želela sva vsaj enkrat v življenju videti popolni Sončev mrk in iz mirnega in odmaknjenega kraja nemoteno fotografirat faze delnega mrka in Sončevo korono; Split je blizu in Višeslav je imel v Splitu staro mamo, pri kateri bova lahko prespala nekaj noči (in tudi sva). V glavnem sva odpotovala na svoje stroške. Le od Fakultete za naravoslovje in tehnologijo sva dobila borih 4.000 dinarjev, dva 17/10° filma leica formata in dva zavitka fotografskih plošč 6 cm × 9 cm.

**Pas Lunine sence na Zemljinem površju, od koder je bil 15. 2. 1961
viden popolni Sončev mrk. Vir: Svetovni splet.**

S seboj sva seveda vzela najin »aparatus« (na stativ pričvrščena z azimutno postavitvijo trdna kartonasta cev z objektivom $D/f = 8,5 \text{ cm}/120 \text{ cm}$ in na okularnem delu pritrjena iz starega fotoaparata predelana fotografska kamera na plošče), ki sva ga izdelala v mehanični delavnici na Astronomsko-geofizikalnem observatoriju. Medtem ko sva vse stopnje delnega mrka s tem »aparatom« uspešno fotografirala, pa fotografije Sončeve korone niso uspele. Stativ ni bil dovolj stabilen in slike korone so bile razmazane (Glej sliko spodaj!).

Najin »aparatus« za fotografiranje Sonca.

Obj. v: Proteus 23 (1960/61), str. 248.

V Split sva prišla v ponedeljek, 13. 2. 1961. V torek, dan pred mrkom, sva si ogledala okolico Splita in se odločila, da bova opazovala na hribčku z imenom Turska kula. Na dan mrka sva bila na hribčku prva, okoli 6. ure in 30 minut. Nekaj minut po 7. uri sem že slikal vzdolž Sonca. Potem sva pripravila »aparatus«. Nebo je bilo jasno, idealno za opazovanje in fotografiranje. Mislila sva, da bova sama in nemoteno opazovala, kar naju je zelo veselilo. Toda že okoli 7. ure in 30 minut se je ob naju zbralo blizu sto ljudi, potem pa vedno več,

na koncu skoraj petsto. Čim bolj se je bližal trenutek popolnega mrka, tem bolj je naraščala nestrpnost in napetost množice, kar je vplivalo tudi na najino delo.

V trenutku, ko nas je objela Lunina senca, se je iz množice razlegalo vpitje, navdušeno vzklikanje, čudenje, tudi kričanje. Potem pa se je vse hitro umirilo.

Vsak se je po svoje predal užitku opazovanja korone, ki je bila res krasna.

S seboj sva imela tudi vsak svoj fotoaparatus. Fotografirala sva kar iz roke. Z mojim madžarskim fotoaparatom Mometta 1:2,9/50 sem posnel več faz delnega mrka in šest fotografij korone. Vse slike na negativu so bile dobre, a zelo majhne, ker sem slikal brez teleobjektiva.

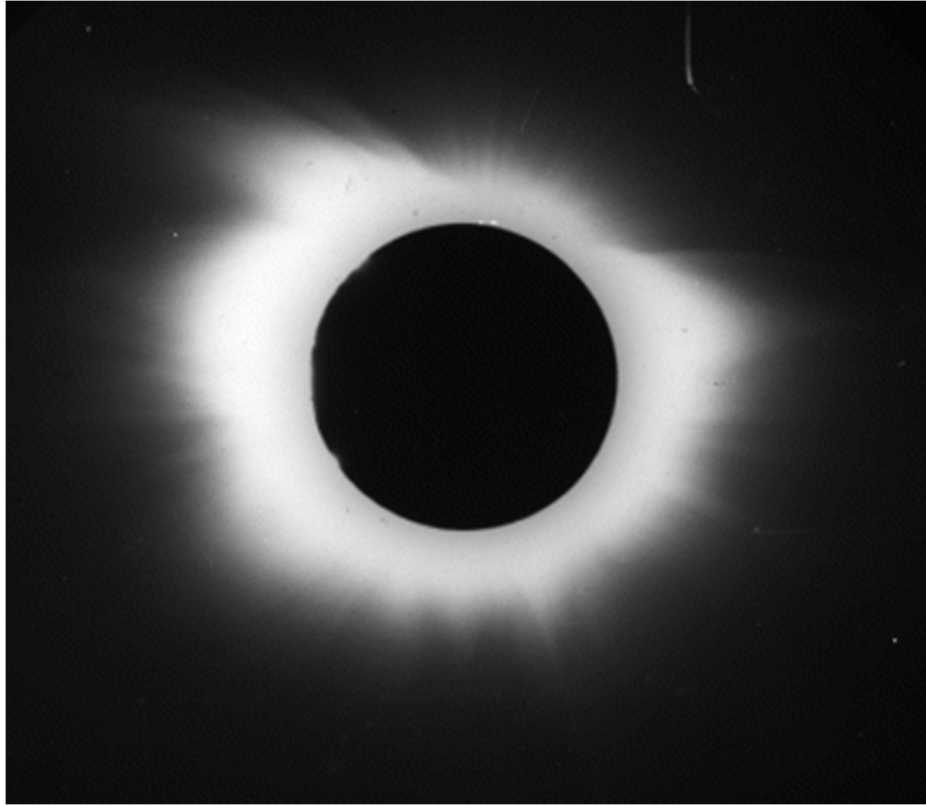
Medtem ko sem bil pred popolnim mrkom popolnoma zbran in »flegma«, pa me je trenutek, ko je zasijala korona, kar zmedel. Predvsem zaradi tega, da ne bi pri opazovanju česa pozabil. Slikal sem korono, opazoval nebo okoli Sonca in svojo okolico v temnih odtenkih, v splošnem pa poskušal nabrati čim več vtisov v tistih kratkih 136 sekundah, ko je mrknilo Sonce. Pri takšnem opazovanju se mora človek osredotočiti samo na določene reči (ne na vse), da potem lahko z gotovostjo govori o tistem, kar je videl.

Deset minut po popolnem mrku sva bila že sama. Posnela sva še zadnje faze delnega mrka in opazovala ostre meje senc predmetov, ki so sčasoma postajale bolj razmazane. Tudi temperatura okolice je hitro narasla, tako da sva odvrгла zimska suknjiča. Objel nas je skoraj pomladno topel in prijeten dan.

Split je bil v torek, dan pred mrkom, kar v nekakšnem napetem predmrčnem krču, v velikem pričakovanju pomembnega dogodka, v sredo pa je bilo sprehajališče na "Marjanu" dobesedno natrpano z ljudmi. Mrk so opazovali uslužbenci, ki so dobili dve uri prosto, delavci iz ladjedelnice z varilskimi očali, turisti, vojaki, oficirji, šolska mladina, številni meščani, vaščani iz okolice Splita in drugi.

Časopisi in radio so stalno opozarjali ljudi, naj bodo pri opazovanju Sonca zelo previdni, da ne bi prišlo do očesnih okvar. Opravili so pomembno poslanstvo. Ni bilo poročil o kaki okvari. Ko sem vprašal nekega delavca iz ladjedelnice, kakšna se mu je zdela korona, mi je odgovoril, da je sploh ni videl, saj je s prostim očesom ni upal pogledati, skozi varilsko steklo pa ni nič videl. Neka gospa mimogrede: »Korona je bila srebrnkasto sive barve«. Meni pa se je zdela srebrnkaste barve z rumenimi odtenki. Vsak jo je videl po svoje.

Vse je prehitro minilo. Vendar občutki doživetja popolnega mrka so enkratni, neponovljivi, nepozabni. To je bil moj prvi, zadnji in edini popolni Sončev mrk, ki sem ga opazoval. Drugega ne bo.

Sončeva korona ob popolnem Sončevem mrku 15. 2. 1961.

*Napisano (še malo okorno) konec februarja 1961.
Kranj, 19. aprila 2016 (ponovno objavljeno).*

Marijan Prosen